

KANTON SARAJEVO

Ministarstvo za obrazovanje, nauku i mlade

NASTAVNI PLAN I PROGRAM

GIMNAZIJA

Predmet: BOSANSKI, HRVATSKI, SRPSKI JEZIK I KNJIŽEVNOST

Sarajevo, avgust 2016. godine

Na osnovu člana 70. Zakona o organizaciji uprave u Federaciji Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH“, broj.35/5), u skladu sa čl. 25 i 26. Zakona o osnovnom odgoju i obrazovanju („Službene novine Kantona Sarajevo“, broj: 10/04, 21/06, 26/08, 31/11, 15/13 i 1/16) i čl. 35. i 36. Zakona o srednjem obrazovanju („Službene novine Kantona Sarajevo“, broj: 23/10 i 1/16), ministar za obrazovanje, nauku i mlade Kantona Sarajevo je imenovao Komisiju za izmjenu nastavnih programa za osnovnu i srednju školu iz predmeta Bosanski, hrvatski, srpski jezik i književnost

Članovi Komisije za osnovnu (odnosno srednju) školu:

- 1. Damir Šabotić, profesor bosanskog jezika i književnosti, Prva gimnazija*
- 2. Namir Ibrahimović, profesor bosanskog jezika i književnosti, OŠ „Safvet-beg Bašagić“*
- 3. Alma Jakubović, profesorica bosanskog jezika i književnosti, Treća osnovna škola*
- 4. Velida Tinjak, profesorica bosanskog jezika i književnosti, Željeznički školski centar*
- 5. Dženita Hrnjičić, profesorica bosanskog jezika i književnosti, Centar za slušnu i govornu rehabilitaciju*
- 6. prof. dr. Muhidin Džanko, Filozofski fakultet Sarajevo*

Sadržaj:

Uvodne napomene.....	2
I razred.....	4
II razred.....	9
III razred (3 časa sedmično).....	14
III razred (5 časova sedmično).....	19
IV razred (3 časa sedmično).....	24
IV razred (5 časova sedmično).....	29
Profil i stručna sprema nastavnika.....	35

UVODNE NAPOMENE

Pet izabranih predstavnika Aktiva nastavnika Bosanskog, hrvatskog, srpskog jezika i književnosti i profesor na katedri za Metodiku Filozofskog fakulteta¹, imenovani Rješenjem Ministarstva za obrazovanje, nauku, kulturu i mlade Kantona Sarajevo (broj 11-05-38-27933-26/15), dobilo je zadatak da utvrdi prijedlog izmjena i dopuna nastavnog programa.

Članovi Komisije odlučili su da ne mijenjaju sadržaj NPP-a, već da prepuste svakom nastavniku pojedinačno da iz važećeg dokumenta sami biraju 70-75 % sadržaja koji će planirati u svojim godišnjim planovima. Tako će nastavnici u izradi godišnjih planova rada samostalno reducirati sadržaje, ostaviti više prostora za ponavljanja gradiva, kompletnu analizu izabranih književnih djela, povećati broj časova na kojima se radi lektira, insistirati na razumijevanju i prepoznavanju gramatičkih i pravopisnih principa bosanskog, hrvatskog i srpskog jezika, raditi duže s đacima na njihovim pismenim izražavanjima.

Polazeći od Analize Nastavnog plana i programa za gimnazije, Zajedničke jezgre NPP-a definisane na ishodima učenja za maternji jezika (APOS0, 2013.) i Kurikuluma za maternji jezik u osnovnim školama Kantona Sarajevo (radna verzija, MONKS, 2014.), Aktiv nastavnika bosanskog, hrvatskog, srpskog jezika i književnosti predlaže da nastavnici prilagode nastavu potrebama učenika imajući u vidu definirane ishode učenja.

Predmet Bosanski, hrvatski, srpski jezik i knjiženost obuhvata tri važne oblasti ili domena: jezik, književnost i kulturu izražavanja/jezička kultura. Ako su obrazovno-odgojni ciljevi da učenici razumiju određenu materiju, načini na koji se to postiže mogu biti različiti pa se zato u ovom prijedlogu izmjena i dopuna plana i programa ostavlja mogućnost da profesori – prateći pojedinačni napredak učenika, uz prethodnu procjenu funkcionalnosti ponuđenih tema u postojećim Nastavnim planovima i programima – samostalno osmisle raspored i način obrade pojedinačnih nastavnih jedinica kako bi **ishodi** bili potpunije ostvareni. Budući da se u postojećim Nastavnim planovima i programima ne predviđa broj časova za ponavljanje ili utvrđivanje gradiva niti se propisuje tačan broj časova za izradu pismenih zadaća, ovdje se predlaže da **nastava jezika** za prvi i drugi razred – prije svega **fonologija i morfologija** – obuhvati po 30 časova od kojih će nastavnik iskoristiti do **deset časova za ponavljanje, utvrđivanje, provjere rezultata i dodatna pojašnjenja određenih jezičkih zakonitosti** kako bi predloženi ciljevi bili postignuti.

Preporučuje se okvirno po 85 časova književnosti pri čemu se također ostavlja nastavniku da slobodno organizira 10 časova u svrhu postizanja predloženih ciljeva i ishoda. Dakle, učenici mogu posvetiti četiri ili pet časova umjesto dva analizirajući neko književno djelo, npr. *Ep o Gilgamešu*, ako će ti dodatni časovi razgovora i pojašnjenja doprinijeti tome da razumiju odlike epskog svijeta, epskog junaka itd. i ako će ih to motivirati da donose samostalne zaključke o idejama djela, problemima junaka i pogotovo o vrijednostima koje ovaj ep čine aktuelnim i danas.

---

¹ Damir Šabotić, Velida Tinjak, Alma Jakubović, Dženita Hrnjičić, Namir Ibrahimović i prof. dr. Muhidin Džanko

Važno je da po 25 časova predviđenih za oblast kultura izražavanja/jezička kultura budu organizirani tako da fokus bude na postizanju **što veće pismenosti učenika**. Osim pismenih zadataka, važno je da učenici svih razreda **pripreme (napišu, uvježbaju) i izvedu po dva govorna teksta** – jedan opisni, drugi pripovjedni – po slobodnom odabiru ili uz pomoć nastavnika kako bi se razvijale i **strategije govorenja**. Učenici trećeg i četvrtog razreda koji imaju po tri časa jezika i književnosti sedmično pripremaju **po jedan govorni tekst**.

U sastavu lektire, **osim klasičnih, kanonskih književnih djela (određenih važećim Nastavnim planom i programom za Gimnazije), učenici bi trebalo da pročitaju i nekoliko djela savremenih autora** koji su *jezički, tematski* bliži njihovom svijetu, iskustvu, interesovanjima itd. To je potrebno i stoga što se književnost permanentno razvija i postaje sve bogatija, a Nastavni plan i program treba biti usaglašen s takvim trendovima. Zato se **preporučuju i savremeniji sadržaji** kako bi učenici imali barem uvid **u noviju književnu produkciju u toku srednjoškolskog obrazovanja**. U tu svrhu preporuka je da učenik, po samostalnom ili po odabiru nastavnika, pročita – **uz obavezna kanonska djela – i nekoliko djela iz savremene književnosti**. (Vidjeti prijedlog lektire za svaki razred).

I RAZRED
(4 časa sedmično, 140 časova godišnje)

A) JEZIK

(30 časova, uključujući 10 časova ponavljanja, utvrđivanja i provjere)

Obrazovni ciljevi:

- Shvatiti jezik kao sistem znakova koji prije svega služi za sporazumijevanje; razumjeti pojam znaka u jeziku, polivalentnost kao odliku jezika
- ovladati standardnim jezikom i razvijati sposobnosti razlikovanja književnog i standardnog jezika
- razumjeti i razlikovati pojmove fonem, glas, grafem, fon, alofon, fonetika, fonologija, morfem
- razumjeti glasovne promjene i uslove koji do njih dovode (palatalizacija, sibilizacija, jednačenja suglasnika, jotovanje, ispadanje suglasnika, alternacije jata, nepostojano a, vokalizacija)
- steći osnovni uvid u akcenatski sistem B/H/S jezika
- upotrebljavati akcent kao razlikovno sredstvo
- razumjeti pojmove: enklitika i proklitika, postakcenatska dužina
- upoznati se s pojmovima: idiom (organski i neorganski), dijalekt, narječje
- razumjeti dijahronijski razvoj jezika, utjecaj različitih okolnosti pod kojima se jedan jezik razvija u procesu standardizacije
- ovladati službenim pismima u BiH, latinicom i ćirilicom (čitanje i pisanje)

ISHODI:

- učenik se u komunikaciji služi standardnim jezikom (u situacijama koje to nalažu)
- pojašnjava jezik kao sredstvo komunikacije, razumije njegovu spoznajnu i estetsku funkciju
- opisuje porijeklo B/H/S jezika s obzirom na njegovu pripadnost jezičkoj porodici
- prepoznaje i provjerava značenje nepoznatih riječi
- tačno povezuje riječi u prijedložno-padežnim izrazima i upotrebljava pravilne padeže u rečenicama
- razlikuje i opisuje glasovne promjene u riječima i navodi odgovarajuće primjere
- govori u skladu s pravogovornim pravilima (tačno izgovara glasove, riječi, akcente)
- govori standardnim jezikom
- stvara bilješke na temelju slušanja
- obrazlaže i potkrepljuje svoje stavove
- oblikuje vrjednosne tvrdnje i obrazlaže ih potkrepljujući ih jednostavnim primjerima
- čita tekstove prema zadanoj ili samostalno odabranoj svrsi čitanja i objašnjava obilježja teksta
- prepoznaje strukturalna obilježja tekstova

- analizira tekst: izdvaja informacije, razlikuje podatke po važnosti, određuje glavne ideje u tekstu
- razlikuje dijalekt, žargon, kolokvijalni jezik od standardnog jezika
- uvažava govornike drugih jezika i drugačijih govornih navika

B) KNJIŽEVNOST

(85 časova, uključujući 10 časova ponavljanja, utvrđivanja i provjere)

Obrazovni ciljevi:

- razumjeti pojam književnosti kao umjetnosti i njen odnos prema drugim umjetnostima (književnost i pozorište, književnost i film, književnost i muzika i sl.)
- razumjeti značaj književnosti i njenu ulogu u kulturi, historiji, savremenom životu čovjeka i važnost čitanja za shvatanje univerzalnih vrijednosti (slobode, tolerancije, humanosti, solidarnosti i sl.) kroz sadržaje koji ne moraju biti nužno ponuđeni u Nastavnom planu
- usvojiti i razumjeti odlike književnih rodova i vrsta (osposobiti učenika da može samostalno uvidjeti i objasniti razliku između epike, lirike i drame s obzirom na sadržaj teksta i s obzirom na njegov izraz)
- razumjeti pojmove: tekst, kontekst, pripovjedač, diskurs
- prepoznati književna razdoblja i razumjeti njihove osnovne odlike
- prepoznati i razumjeti odlike važnih tekstova u korpusu svjetske i domaće književnosti (ponuđeni su u Nastavnom planu)
- razviti sposobnost analiziranja i interpretiranja epskog, lirskog, dramskog teksta s obzirom na odlike svakog od spomenutih književnih rodova
- razvijati kritički odnos prema temama, idejama i značaju pojedinih književnih tekstova; razvijati mišljenje, logičko zaključivanje i zaključivanje na osnovu argumenata
- razumjeti pojam stilskih figura i njihov značaj za književnoumjetnički tekst
- u oblasti epske književnosti razumjeti pojmove epskog svijeta, epskog junaka, epske etike; razlikovati epske vrste – roman, pripovijetku, bajku, basnu, crticu itd.
- u okviru lirske književnosti razumjeti bitna obilježja lirskog književnog roda (usmjerenost na izraz, ritam, konciznost, subjektivnost) i razumjeti pojmove: lirski subjekt, lirska slika, strofa, stih, rima, stilske figure
- u okviru dramske književnosti razumjeti nastanak drame i pozorišta; razlikovati i razumjeti odlike tragedije i komedije; razumjeti pojmove: sukob, tragička krivica, katarza, didaskalije, dijalog, monolog
- upoznati se sa sadržajem, motivima i idejama najpoznatijih starogrčkih mitova
- upoznati se sa svjetonazorom srednjeg vijeka a s tim u vezi s odlikama srednjovjekovne književnosti, njenim temama i idejama
- razumjeti značaj Ćirilove i Metodijeve misije opismenjavanja Južnih Slavena
- razumjeti motive natpisa na stećcima

- upoznati se sa sadržajem tekstova koji se smatraju prvim pisanim spomenicima slavenske pismenosti

ISHODI:

- učenik iskazuje svoje mišljenje o pročitanoj tekstu
- obrazlaže svoje razumijevanje teksta
- potkrepljuje argumentima svoje kritičke stavove o pročitanoj tekstu na osnovu iskustva i znanja o svijetu i književnosti
- prepoznaje i objašnjava žanrovska, kompozicijska i stilska obilježja književnog teksta (tema, likovi, motivi itd.)
- primjenjuje osnovne književnoteorijske pojmove (tekst, pripovjedač, tačka gledišta; lirski subjekt, protagonist itd.)
- prepoznaje univerzalne vrijednosti kojim se književnost bavi u različitim civilizacijama od svojih početaka, preko evropskog srednjeg vijeka do savremenog doba
- istražuje i povezuje različita tumačenja književnog teksta (konsultuje predgovor ili pogovor u pročitanoj knjizi, upoređuje ih s vlastitim zapažanjima)
- razumje značenje najvažniji starogrčkih mitova i povezuje njihovo značenje sa iskustvom savremenog čovjeka
- žanrovski preoblikuje tekst: dramatizira pripovjedni tekst, preoblikuje dramski tekst u pripovjedni)
- adaptira, dramatizira tekstove, piše sinopsise
- obrazlaže ideje koje prepoznaje u književnom tekstu
- prepoznaje i obrazlaže univerzalne teme i vrijednosti u pročitanoj tekstu
- samostalno priprema i oblikuje radove u kojima do izražaja dolazi kreativnost, inovativnost, originalnost i ls.

C) KULTURA IZRAŽAVNJA

25 časova (8 časova za četiri pismene zadaće, 8 časova za ispravke, 9 časova vježbi)

Obrazovni ciljevi i ishodi:

- učenik razlikuje normirane od nenormiranih riječi, pravilno upotrebljava veliko i malo slovo
- razumije razloge zbog kojih se određene riječi ili izrazi pišu sastavljeno, odnosno rastavljeno

- razumije važnost pravilne upotrebe interpunkcijskih znakova
- pravilno upotrebljava padežne oblike
- razumije govorne uloge
- oblikuje pripovjedne i opisne tekstove o zadanoj ili slobodnoj temi prema svrsi
- izražajno čita naglas
- razlikuje afrikate i tačno piše riječi u kojima se one nalaze
- razvija svijest o važnosti izgovorenih ili napisanih riječi u kontekstu svakodnevnog komuniciranja
- govori u skladu s pravopisnim pravilima i govornim vrednotama (pravilna dikcija, intonacija, artikulacija)
- pismeno izražava lični estetski, emocionalni, spoznajni dojmovi o pročitanom djelu uz primjenu usvojenih pravopisnih pravila
- razvija sposobnosti oblikovanja cjelovitog teksta o zadanoj ili slobodno odabranoj temi

Prijedlog lektire:

Ep o Gilgamešu

1001 noć (izbor)

Sofokle: *Antigona / Kralj Edip*

Petrarka: *Kanconijer*

Hasanaginica

Egziperi: *Mali princ*

Kipling: *Knjiga o džungli*

Ćopić: *Magareće godine*

Jergović: *Sarajevski Marlboro*

Rouling: *Hari Potter*

Didaktičko-metodičke napomene

U prvom razredu fokus je na fonetsko-fonološkoj strukturi jezika. S tim u vezi profesori će posvetiti pažnju i sadržajima koji se tiču morfologije i sintakse, prije svega da bi učenici shvatili jezik kao sistem i društvenu pojavu ali i kako bi mogli lakše pratiti nastavu iz stranih jezika. To se odnosi najviše na analizu pismenih vježbi i zadaća, na pravilan padežni oblik riječi i na njihov red u rečenici.

Sadržaji iz književnosti obuhvataju djela iz tzv. stare književnosti, antike i srednjeg vijeka (kako je i navedeno u važećem Nastavnom planu u i programu) pri čemu se treba obraditi i određeni broj djela iz savremene književnosti (kako je navedeno u uvodu ovog Prijedloga). Važno je da učenici sudjeluju u odabiru pojedinih djela koje će se obrađivati kao lektire i da se pri obradi sadržaja više pažnje posveti odlikama teksta i elementima koji ga čine književnim, njegovim značenjima, univerzalnim vrijednostima a da se izbjegne statistička analiza koja podrazumijeva da učenici pamte detalje irelevantne za funkcioniranje teksta.

Kultura izražavanja, odnosno jezička kultura razvija se komuniciranjem i čitanjem, ne samo uvježbavanjem izvjesnih pravila. Zato ponajviše zavisi od profesora i njegovog pristupa ovoj oblasti da li će ciljevi (koji su ovdje jednaki ishodom) biti postignuti. Jezička kultura se ogleda

u praktičnoj primjeni, u tzv. jezičkoj djelatnosti pa umjesto insistiranja da se pravila uče napamet treba prilikom realizacije časova podrediti sadržaje učeničkim mogućnostima i što više potencirati na tome da učenici učestvuju u donošenju zaključaka koje će moći samostalno da obrazlože.

Vrlo je važno shvatiti da su obrazovni ciljevi većim dijelom izvedeni iz sadržaja koji su predviđeni u važećem Nastavnom planu i programu, što ne znači da profesor, ukoliko uvidi da je to potrebno i korisno za postizanje ishoda, ne može proširiti te ciljeve.

Obavezan je odlazak u pozorište najmanje jednom u polugodištu, a preporučuju se posjete muzejima, umjetničkim galerijama i drugim kulturnim ustanovama.

II RAZRED
(4 časa sedmično, 140 časova godišnje)

A) JEZIK

(30 časova, uključujući do 10 časova ponavljanja, utvrđivanja i provjere)

Obrazovni ciljevi:

- razumjeti pojmove: morfologija, morfem, morf, alomorf, suplecija
- razumjeti pojam gramatičke kategorije
- razlikovati leksičko i gramatičko značenje riječi
- razumjeti načine tvorbe riječi i različita značenja koja one dobijaju prefiksacijom, sufiksacijom i sl.
- razumjeti zašto se riječi dijele u vrste i opće osobine vrsta riječi (imenice, zamjenice itd.)
- shvatiti razliku između punoznačnih i nepunoznačnih riječi i njihovu funkciju u konstrukciji rečenice
- razumjeti padeže i padežne oblike riječi, pravilno dekliniranje, kompariranje i konjugiranje riječi koje podliježu ovim sistemima promjene
- razumjeti funkciju različitih glagolskih vremena i oblika
- razumjeti upotrebu nepromjenljivih riječi
- razumjeti pojam leksikostilistike; shvatiti stilsku vrijednost arhaizama, žargonizama, frazeologizama, dijalektizama
- razumjeti historijsku uslovljenost razvoja jezika (dijahronija) i utjecaj različitih faktora na njegov razvoj (historijske okolnosti, ideje, težnje, pisci, djela)

ISHODI:

- učenik se u komunikaciji služi standardnim jezikom (u situacijama koje to nalažu)
- opisuje porijeklo i razvoj B/H/S jezika s obzirom na njegovu pripadnost jezičkoj porodici
- prepoznaje i provjerava značenje nepoznatih riječi
- tačno povezuje riječi u prijedložno-padežnim izrazima i upotrebljava pravilne padeže u rečenicama
- govori u skladu s pravogovornim pravilima
- govori standardnim jezikom u skladu s govornim vrednotama (tačno izgovara riječi, pravilno ih akcentuje, pravilno intonira rečenice)
- stvara bilješke na temelju slušanja
- traži i provjerava u rječnicima značenje nepoznatih riječi
- oblikuje vrijednosne tvrdnje i obrazlaže ih potrkepljujući ih odgovarajućim primjerima i citatima
- oblikuje pripovjedne i opisne tekstove o zadanoj ili slobodnoj temi prema svrsi

- čita tekstove prema zadanoj ili samostalno odabranoj svrsi čitanja i objašnjava obilježja teksta
- prepoznaje strukturalna obilježja tekstova
- analizira tekst: izdvaja informacije, razlikuje podatke po važnosti, određuje glavne ideje u tekstu i tumači ih
- primjenjuje pravila komunikacijskog bontona (sluša sagovornika, ne prekida tuđe izlaganje, ne koristi poštapalice)
- prepoznaje i objašnjava morfeme i njihovu funkciju
- prepoznaje stilske mogućnosti morfema
- opisuje tvorbu riječi i razlikuje morfeme po značenju, položaju i funkciji
- prepoznaje, razlikuje i objašnjava vrste riječi i njihove gramatičke odlike
- razumije historijsku uslovljenost razvoja jezika i okolnosti u kojima jedna jezička zajednica egzistira kao i utjecaj usmenog naslijeđa (narodna poezija, predanja itd.)
- razlikuje dijalekt, žargon, kolokvijalni jezik od standardnog jezika
- uvažava govornike drugih jezika i drugačijih govornih navika

B) KNJIŽEVNOST

(85 časova, uključujući 10 časova ponavljanja, utvrđivanja i provjere)

Obrazovni ciljevi:

- razumjeti historijske uslove pod kojim se razvijao humanizam kao svjetonazor i kao važna kulturna epoha u Evropi i vrijednosti odabranih književnih tekstova
- razumjeti glavne odlike epohe renesanse i historijske uslove u kojima se razvijala; upoznati se sa reprezentativnim književnim tekstovima renesanse
- upoznati se s glavnim odlikama hrvatske renesansne književnosti (petrarkizam)
- upoznati se s glavnim književnim tokovima u bh. književnosti od 16. do 19 st. (alhamijado književnost, književnost Bošnjaka na orijentalnim jezicima)
- upoznati se s hrvatskom i srpskom književnom tradicijom u BiH od 16. do 19 st.
- razumjeti pojavu reformacije i njen utjecaj na evropsku književnost; značaj protureformacije i franjevačka književnost u BiH
- razumjeti pojavu baroka i njegove glavne odlike u književnosti, arhitekturi, slikarstvu
- razumjeti klasicističku poetiku u književnosti i drugim umjetnostima
- razumjeti značaj racionalizma i prosvjetiteljstva u Evropi i u južnoslavenskim književnostima
- razumjeti pojavu romantičarskih ideja u odnosu na klasicistička pravila; shvatiti razliku između ideje o individualnoj i kolektivnoj slobodi; upoznati se glavnim idejama južnoslavenskog romantizma
- razumjeti značaj usmene književnosti u procesu kulturnog pamćenja

- razlikovati usmene vrste: epska pjesma, balada, romansa, sevdalinka; naučiti njihove glavne odlike

ISHODI:

- učenik iskazuje svoje mišljenje o pročitanoj tekstu
- obrazlaže svoje razumijevanje teksta
- potkrepljuje argumentima svoje kritičke stavove o pročitanoj tekstu na osnovu iskustva i znanja o svijetu i književnosti
- prepoznaje i objašnjava žanrovska, kompozicijska i stilsko obilježja književnog teksta (tema, likovi, motivi, kompozicija drame itd.)
- primjenjuje osnovne književnoteorijske pojmove u analizi djela (tekst, pripovjedač, tačka gledišta; lirski subjekt, protagonist itd.)
- istražuje i povezuje različita tumačenja književnog teksta (konsultuje predgovor ili pogovor u pročitanoj knjizi, upoređuje ih s vlastitim zapažanjima)
- opisuje i objašnjava utjecaj konteksta na oblikovanje značenja književnog teksta
- prepoznaje i opisuje odlike književnohistorijskih epoha do realizma
- objašnjava karakteristike književnih epoha na konkretnim djelima
- uočava tematske i idejne sličnosti između različitih književnih tekstova i obrazlaže ih
- istražuje i objašnjava intertekstualnost i intermedijalnost u književnom tekstu
- žanrovski preoblikuje tekst: dramatizira pripovjedni tekst, preoblikuje dramski tekst u pripovjedni)
- adaptira, dramatizira tekstove, piše sinopsise
- izdvaja i obrazlaže ideje koje prepoznaje u književnom tekstu
- prepoznaje i obrazlaže univerzalne teme i vrijednosti u pročitanoj tekstu
- samostalno priprema i oblikuje radove u kojima do izražaja dolazi kreativnost, inovativnost, originalnost i ls.
- čita predložene književne tekstove ili ih samostalno odabire i čita iz užitka

C) KULTURA IZRAŽAVNJA

25 asova (8 časova za četiri pismene zadaće, 8 časova za ispravke, 9 časova vježbi)

Obrazovni ciljevi i ishodi:

- učenik uspješno savladava pravopisna i pravogovorna pravila (pravilno pisanje riječi s odričnom riječcom ne, pravilno pisanje refleksa jata, pravilno pisanje velikog/malog slova)
- ovladava pravopisnim pravilima o upotrebi glasa h (norma bosanskoga jezika)
- pravilno piše afrikate
- razumije razloge za upotrebu zareza, navodnika, polunavodnika

- ovladava pravogovornim vještinama: tačno izgovara glasove, riječi, pravilno akcentuje; pravilno intonira rečenice
- pismeno i usmeno se izražava u skladu sa normom standardnog jezika (bosanskog, hrvatskog ili srpskog)
- razumije govorne uloge
- samostalno oblikuje cjelovite tekstove uz primjenu citata kojim potkrepljuje svoje stavove
- upotrebljava s razumijevanjem riječi koje su u skladu s temom i govornom ulogom
- uspješno oblikuje različite vrste teksta (pripovjednog, opisnog, rasprave)

Prijedlog lektire:

Roterdamski: *Pohvala ludosti*

Montenj: izbor eseja

Širazi: *Đulistan*

Molijer: *Tvrđica*

Gete: *Faust / Jaki mladog Vertera*

Puškin: izbor iz poezije

Jovanović Zmaj: *Đulići uveoci*

Alan Po: izbor priča

Branko Ćopić: izbor iz poezije

Andrić: *Deca*

Dizdarević: *Prosanjane jeseni*

Selindžer: *Lovac u žitu*

Orvel: *Životinjska farma*

Tolkin: *Hobit*

Didaktičko-metodičke napomene

U drugom razredu fokus je na morfološkoj strukturi jezika. S tim u vezi profesori će posvetiti pažnju i sadržajima koji se tiču sintakse i semantike, prije svega da bi učenici shvatili jezik kao sistem i društvenu pojavu ali i kako bi mogli lakše pratiti nastavu iz stranih jezika.

Sadržaji iz književnosti obuhvataju djela iz nekoliko epoha, od humanizma do realizma, pri čemu se treba obraditi i određeni broj djela iz savremene književnosti (kako je i rečeno u uvodu ovog Prijedloga). Važno je da učenici sudjeluju u odabiru pojedinih djela koje će se obrađivati kao lektire i da se pri obradi sadržaja više pažnje posveti odlikama teksta i elementima koji ga čine književnim, njegovim značenjima, univerzalnim vrijednostima a da se izbjegne statistička analiza koja podrazumijeva da učenici pamte detalje irelevantne za funkcioniranje teksta.

Prijedlog lektire ne prati doslovce književne epohe već nastoji da kanonske naslove dopuni i nešto savremenijim kako bi se učenici motivirali da samostalno predlažu djela o koja bi voljeli da pročitaju.

Kultura izražavanja, odnosno jezička kultura razvija se komuniciranjem i čitanjem, ne samo uvježbavanjem izvjesnih pravila. Zato ponajviše zavisi od profesora i njegovog pristupa ovoj oblasti da li će ciljevi (koji su ovdje jednaki ishodima) biti postignuti. Jezička kultura se ogleda u praktičnoj primjeni, u tzv. jezičkoj djelatnosti pa umjesto insistiranja da se pravila uče napamet treba prilikom realizacije časova podrediti sadržaje učeničkim mogućnostima i što više potencirati na tome da učenici učestvuju u donošenju zaključaka koje će moći samostalno da obrazlože.

Vrlo je važno shvatiti da su obrazovni ciljevi većim dijelom izvedeni iz sadržaja koji su predviđeni u važećem Nastavnom planu i programu, što ne znači da profesor, ukoliko uvidi da je to potrebno i korisno za postizanje ishoda, ne može proširiti te ciljeve.

Obavezan je odlazak u pozorište najmanje jednom u polugodištu, a preporučuju se posjete muzejima, umjetničkim galerijama i drugim kulturnim ustanovama.

III RAZRED
(3 časa sedmično, 105 časova godišnje)

A) JEZIK

(25 časova, uključujući 5 časova ponavljanja, utvrđivanja i provjere)

Obrazovni ciljevi:

- razumjeti pojam i predmet sintakse kao gramatičke discipline i njene jedinice
- razumjeti pojam sintagme i prepoznavati vrste sintagmi
- razumjeti pojam rečenice (predikativnost, modalnost, klasifikaciju rečenica)
- razumjeti funkciju rečeničnih članova (subjekta, predikata, atributa, apozicije, adverbijalne odredbe, objekta)
- prepoznavati i analizirati funkcije rečeničnih članova
- razumjeti pojam predikativnosti; steći znanje o vrstama predikata
- razumjeti pojmove subjekta, atributa, apozicije, adverbijalne odredbe u rečenici
- razumjeti i prepoznavati razliku između prostih i složenih rečenica
- razumjeti linearnu i paralelnu vezu između rečenica u različitim tekstovima
- razumjeti način nastajanja složenih rečenica
- steći uvid u glavne odlike nezavisnosloženih i zavisnosloženih rečenica
- razumjeti procese standardizacije jezika (standardizacija bosanskog jezika u odnosu na standardizaciju hrvatskog, srpskog i crnogorskog)
- upoznati se s glavnim značajkama Bečkog književnog sporazuma

ISHODI:

- učenik razgovara o zadanoj ili slobodnoj temi u skladu sa svrhom; prepoznaje namjenu razgovora
- raspravlja u skladu s temom i obrazlaže svoje mišljenje
- govori u skladu s pravogovornim pravilima i govornim vrednotama
- tačno primjenjuje leksiku u skladu s temom razgovora
- oblikuje povezan, smislen i stilski uređen tekst u skladu s gramatičkim i pravopisnim pravilima
- tačno se služi leksemima iz pasivnog leksika radi postizanja željenog učinka na sagovornike
- pravilno koristi rečenične konektore radi koherentnosti i kohezivnosti teksta
- prepoznaje i uvažava osjećaje i potrebe sagovornika
- oblikuje vrjednosne tvrdnje, obrazlaže ih i potkrepljuje provjerenim podacima do kojih je došao istraživanjem različitih izvora
- oblikuje rasprave kao tip vezanog teksta prema zadatoj ili slobodnoj temi
- zna da se koristi rječnikom, pravopisom i drugim priručnicima
- tačno izgovara riječi, akcente, pravilno intonira riječi i rečenice

- govori standardnim jezikom u skladu sa situacijom i govornom ulogom
- izražajno čita različite vrste tekstova primjenjujući pravogovorna pravila
- opisuje gramatičke veze između riječi u rečenici
- opisuje i objašnjava razliku između rečenice kao gramatičke i rečenice kao komunikacijske jedinice i navodi primjere
- objašnjava razlike između prostih i složenih, odnosno između zavisnih i nezavisnih klauza
- oblikuje i opisuje sve vrste nezavisnosloženih i zavisnosloženih rečenica i višestrukosložene rečenice nizanjem i uvrštavanjem
- opisuje tipove veza među rečenicama kojima se postiže smislenost tekstova
- objašnjava i upoređuje linearnu i paralelnu vezu između rečenica u tekstu
- uočava i opisuje vezu između rečeničnih struktura i funkcionalnih stilova
- prepoznaje i opisuje jezičke i vanjezičke razloge stvaranja ili zastarijevanja riječi
- razlikuje pasivni od aktivnog leksika
- objašnjava promjene B/H/S jezika i pisma na tekstovima iz različitih vremenskih razdoblja, od srednjovjekovlja do savremenog doba
- objašnjava međujezičke dodire i navodi razloge jezičkog posuđivanja
- prepoznaje sociolingvističke i sociokulturne razloge jezičnih pojava i promjena
- objašnjava jezičke promjene u globalizacijskim promjenama i razmatra utjecaj engleskog jezika na B/H/S jezik i na druge jezike
- uvažava govornike drugih jezika i drugačijih govornih navika

B) KNJIŽEVNOST

(70 časova, uključujući do 10 časova ponavljanja, utvrđivanja i provjere)

Obrazovni ciljevi:

- razumjeti historijske i kulturne uslove koji su omogućili razvoj realizma u književnosti
- steći uvid u glavne odlike realističke poetike u Evropi i u južnoslavenskim književnostima
- razumjeti realističku doktrinu u odnosu na romantizam (u evropskom i u južnoslavenskom kontekstu)
- razumjeti glavne odlike naturalizma
- upoznati se s glavnim kretanjima književnosti u BiH za vrijeme Austro-Ugarske, s procesima tzv. evropeizacije bh. kulture, politikom Benjamin Kalaja i polemikama u vezi sa nominacijom jezika
- upoznati se s kulturnim i političkim kretanjima u Evropi s kraja XIX i s početka XX st. i razumjeti modernistička stremljenja u književnosti (parnasizam, larpurlartizam, simbolizam i td.)
- upoznati se s modernističkim poetikama u južnoslavenskim književnostima

- steći uvid u osnove filmske i pozorišne umjetnosti
- razumjeti procese nastajanja filma i pozorišne predstave i njihov značaj za kulturu

ISHODI:

- prepoznaje strukturalna obilježja teksta
- interpretira tekst, izdvaja i tumači ideje, tumači autorovo gledište, razlikuje stavove od činjenica
- izražava svoj emocionalni, spoznajni, estetski dojam o književnom tekstu kao cjelini
- interpretira i razgovara o različitim interpretacijama književnih tekstova
- objašnjava tematska, žanrovska, kompozicijska i stilska obilježja književnog teksta
- primjenjuje osnovne književnoteorijske pojmove relevantne za interpretaciju
- istražuje i objašnjava univerzalne teme i vrijednosti u književnim tekstovima različitih razdoblja, poetika, kultura
- objašnjava utjecaj konteksta na oblikovanje značenja književnog teksta
- istražuje i objašnjava umjetnička djela kojima je nadahnuće određeni književni tekst
- istražuje i objašnjava intertekstualnost i intermedijalnost u književnom tekstu
- obrazlaže svoje stavove, mišljenja, tvrdnje potkrepljujući ih odgovarajućim citatima
- obrazlaže svoj popis omiljenih književnih tekstova
- tumači i obrazlaže univerzalne poruke i vrijednosti odabranog teksta odabranog za čitanje
- kritički procjenjuje društvene i modne utjecaje na oblikovanje svog književnog ukusa
- samostalno priprema i oblikuje radove o književnim tekstovima
- žanrovski preoblikuje književni tekst: dramatizira prozni tekst, preoblikuje dramski tekst u pripovjedni
- stvara nove tekstove na zavičajnom govoru, dijalektu, žargonu ili standardnom jeziku
- adaptira tekstove za scenarij
- osmišljava tekstove za predstave, kratke filmove
- primjenjuje vještine čitanja radi traženja informacija i čita iz užitka
- samostalno vrednuje i prati svoj napredak

C) KULTURA IZRAŽAVANJA/JEZIČKA KULTURA

10 časova (2 časa za pismene zadaće, 2 časa za ispravke, 6 časova vježbi)

Obrazovni ciljevi i ishodi:

- učenik samostalno oblikuje različite tipove vezanog teksta
- posve razumije funkciju teksta
- izražava se u skladu s pravopisnom i pravogovornom normom jezika
- u pisanju, kad je to potrebno, ispravno koristi općevažeće skraćenice
- vrjednosne tvrdnje potkrepljuje provjerenim podacima (provjerava ih u različitim izvorima)
- ispravno piše riječi stranog porijekla
- piše primjerenim funkcionalnim stilom u skladu sa svrhom teksta i željenim učinkom na recipijenta
- zna pravopisna pravila koja se odnose na složene rečenice, vokativ, apoziciju, umetnute rečenice
- sposoban je da analizira vlastiti tekst i samokritički propituje svoje tekstove
- jasno izražava svoje mišljenje i sud potkrepljujući ih argumentima
- govori u skladu pravogovornim pravilima i govornim vrednotama
- govori tečno, bez poštapalica

Prijedlog lektire:

Balzak: *Čiča Gorio*

Dostojevski: *Zločin i kazna*

Kovačić: *U registraturi*

Stanković: *Nečista krv*

Muradbegović: *Pomrčina krvi*

Samokovlija: izbor

Bodler: izbor iz poezije

Garsija Markez: *Hronika najavljene smrti*

Karver: izbor priča

Antić: izbor iz poezije

Maluf: *Afrički lav*

Murakami: *Norveška šuma*

Kuci: *Život i doba Majkla K.*

Veličković: *Đavo u Sarajevu*

Didaktičko-metodičke upute

U trećem razredu gimnazije težište je na sadržajima iz sintakse. Prilikom izvođenja nastave treba voditi računa o stalnoj spoznajnoj progresiji jer se učenici u sintaksu uvode postupno već

od prvog razreda osnovne škole. Zato je važno da na početku školske godine testom bude utvrđen nivo poznavanja gradiva iz sintakse što bi i olakšalo i profesorima i učenicima dalji napredak, tj. šta je potrebno objasniti ili ponovo obraditi. Također je važno da se sintaksa proučava na vezanom tekstu, najbolje na odlomcima iz knjiženih djela, publicističkih ili naučnih tekstova. Na taj način učenici će shvatiti neodvojivost jezika od književnosti, društvenih konvencija, općih kulturnih strujanja unutar jedne zajednice. Shvatit će i upotrebnu vrijednost jezika.

Posebnoj je važno da učenici ne uče napamet definicije i mehanički pamte podatke. Treba insistirati na tome da primjenjuju svoja znanja i vještine i to ne samo u pismenom nego i usmenom izražavanju u različitim govornim situacijama. Stepennj progresa najbolje je pratiti na pismenim vježbama i zadaćama i na časovima lektire.

Programski sadržaj iz književnosti ovdje je ograničen obrazovnim ciljevima, napose i ishodima. Učenik ne mora da pročita sva relevantna djela realizma, ali bi trebalo da prepoznae odlike realizma i da objašnjava likove u skladu sa znanjima o realističkoj poetici ili da na osnovu likova, situacija, motiva i ideja gradi predstavu o realističkoj poetici. Osim toga, prošireni spisak lektire predstavlja samo prijedlog koji bi trebalo da motivira učenike u samostalnom izboru naslova koje bi željeli da obrađuju. Nadalje, prijedlog lektire može biti sveden na mani broj knjiga – sve u zavisnosti od situacije u pojedinim odjeljenjima – ili eventualno proširen. Isto tako broj sati obrade pojedinih djela zavisi od situacije, općeg napretka učenika, profesorove kreativnosti itd. Učenike treba usmjeravati na istraživački rad, dopustiti im da samostalno ili u dogovoru s profesorom osmišljavaju način rada i aktivno sudjeluju u nastavnom procesu kreiranjem multimedijalnih prezentacija, referata, organiziranjem timova za grupne radove i sl.

Profesor u dogovoru s učenicima osmišljava i časove na kojima će biti govora o medijskoj kulturi i utjecaju medija na kreiranje stvarnosti, o filmu, pozorištu, žurnalistici kako bi dodatno motivirao učenike da sami istražuju.

Na časovima utvrđivanja ili ponavljanja, odnosno časovima za ispravke pismenih zadaća i vježbi učenike treba uključiti u analizu pismenih sastava, odnosno u analizu rečenica, kompozicije, stilskih obilježja, jezika pismenih sastava kako bi razvili svijest o važnosti što jasnijeg pismenog izražavanja i elokvencije uopće.

Obavezan je odlazak u pozorište najmanje jednom u polugodištu, a preporučuju se posjete muzejima, umjetničkim galerijama i drugim kulturnim ustanovama.

III RAZRED
(5 časova sedmično, 175 časova godišnje)

A) JEZIK

40 časova (uključujući 10 časova ponavljanja, utvrđivanja, provjere)

Obrazovni ciljevi:

- razumjeti pojam i predmet sintakse kao gramatičke discipline i njene jedinice
- razumjeti pojam sintagme i prepoznavati vrste sintagmi
- razumjeti pojam rečenice (predikativnost, modalnost, klasifikaciju rečenica)
- razumjeti funkciju rečeničnih članova (subjekta, predikata, atributa, apozicije, adverbijalne odredbe, objekta)
- prepoznavati i analizirati funkcije rečeničnih članova
- razumjeti pojam predikativnosti; steći znanje o vrstama predikata
- razumjeti pojmove subjekta, atributa, apozicije, adverbijalne odredbe u rečenici
- razumjeti i prepoznavati razliku između prostih i složenih rečenica
- razumjeti linearnu i paralelnu vezu između rečenica u različitim tekstovima
- razumjeti način nastajanja složenih rečenica
- steći uvid u glavne odlike nezavisnosloženih i zavisnosloženih rečenica
- razumjeti razlike između leksema prema kriteriju teritorijalne i funkcionalne raslojenosti na lokalizme, dijalektizme, žargonizme, poetizme i sl.
- razumjeti procese standardizacije jezika (standardizacija bosanskog jezika u odnosu na standardizaciju hrvatskog, srpskog i crnogorskog)
- upoznati se s glavnim značajkama Bečkog književnog sporazuma

ISHODI:

- učenik razgovara o zadanoj ili slobodnoj temi u skladu sa svrhom; prepoznaje namjenu razgovora
- raspravlja u skladu s temom i obrazlaže svoje mišljenje
- govori u skladu s pravogovornim pravilima i govornim vrednotama
- tačno primjenjuje leksiku u skladu s temom razgovora
- oblikuje povezan, smislen i stilski uređen tekst u skladu s gramatičkim i pravopisnim pravilima
- tačno se služi leksemima iz pasivnog leksika radi postizanja željenog učinka na sagovornike
- pravilno koristi rečenične konektore radi koherentnosti i kohezivnosti teksta
- prepoznaje i uvažava osjećaje i potrebe sagovornika
- oblikuje vrjednosne tvrdnje, obrazlaže ih i potkrepljuje provjerenim podacima do kojih je došao istraživanjem različitih izvora
- oblikuje rasprave kao tip vezanog teksta prema zadatoj ili slobodnoj temi
- zna da se koristi rječnikom, pravopisom i drugim priručnicima

- tačno izgovara riječi, akcente, pravilno intonira riječi i rečenice
- govori standardnim jezikom u skladu sa situacijom
- izražajno čita različite vrste tekstova primjenjujući pravogovorna pravila
- opisuje gramatičke veze između riječi u rečenici
- opisuje i objašnjava razliku između rečenice kao gramatičke i rečenice kao komunikacijske jedinice i navodi primjere
- objašnjava razlike između prostih i složenih, odnosno između zavisnih i nezavisnih klauza
- oblikuje i opisuje sve vrste nezavisnosloženih i zavisnosloženih rečenica i višestrukosložene rečenice nastale nizanjem i uvrštavanjem
- opisuje tipove veza među rečenicama kojima se postiže smislenost tekstova
- objašnjava i upoređuje linearnu i paralelnu vezu između rečenica u tekstu
- uočava i opisuje vezu između rečeničnih struktura i funkcionalnih stilova
- prepoznaje i opisuje jezičke i vanjezičke razloge stvaranja ili zastarijevanja riječi
- razlikuje pasivni od aktivnog leksika
- objašnjava promjene B/H/S jezika i pisma na tekstovima iz različitih vremenskih razdoblja, od srednjovjekovlja do savremenog doba
- objašnjava međujezičke dodire i navodi razloge jezičkog posuđivanja
- prepoznaje sociolingvističke i sociokulturne razloge jezičnih pojava i promjena
- objašnjava jezičke promjene u globalizacijskim promjenama i razmatra utjecaj engleskog jezika na B/H/S jezik i na druge jezike
- uvažava govornike drugih jezika i drugačijih govornih navika

B) KNJIŽEVNOST

110 časova (uključujući 15 časova ponavljanja i utvrđivanja)

Obrazovni ciljevi:

- razumjeti historijske i kulturne uslove koji su omogućili razvoj realizma u književnosti
- steći uvid u glavne odlike realističke poetike u Evropi i u južnoslavenskim književnostima
- razumjeti realističku doktrinu u odnosu na romantizam (u evropskom i u južnoslavenskom kontekstu)
- razumjeti glavne odlike naturalizma
- upoznati se s glavnim kretanjima književnosti u BiH za vrijeme Austro-Ugarske, s procesima tzv. evropeizacije bh. kulture, politikom Benjamin Kalaja i polemikama u vezi sa nominacijom jezika
- upoznati se s kulturnim i političkim kretanjima u Evropi s kraja XIX i s početka XX st. i razumjeti modernistička stremljenja u književnosti (parnasizam, larpurlartizam, simbolizam)

- upoznati se s modernističkim poetikama u južnoslavenskim književnostima
- steći uvid u osnove filmske i pozorišne umjetnosti
- razumjeti procese nastajanja filma i pozorišne predstave i njihov značaj za kulturu

ISHODI:

- učenik prepoznaje strukturalna obilježja teksta
- interpretira tekst, izdvaja i tumači ideje, tumači autorovo gledište, razlikuje stavove od činjenica
- izražava svoj emocionalni, spoznajni, estetski dojam o književnom tekstu kao cjelini
- interpretira i razgovara o različitim interpretacijama književnih tekstova
- objašnjava tematska, žanrovska, kompozicijska i stilska obilježja književnog teksta
- samostalno primjenjuje osnovne književnoteorijske pojmove relevantne za interpretaciju književnog teksta
- prosuđuje književni tekst služeći se relevantnim književnoteorijskim pojmovima
- istražuje i interpretira univerzalne teme i vrijednosti u književnim tekstovima različitih razdoblja, poetika, kultura
- upoređuje i interpretira međuodnos različitih konteksta i književnog teksta (političkih, društvenih, historijskih, umjetničkih i sl.)
- objašnjava utjecaj konteksta na oblikovanje značenja književnog teksta
- istražuje i objašnjava umjetnička djela kojima je nadahnuće određeni književni tekst
- istražuje i interpretira intertekstualnost i intermedijalnost u književnom tekstu
- obrazlaže svoje stavove, mišljenja, tvrdnje potkrepljujući ih odgovarajućim citatima
- obrazlaže svoj popis omiljenih književnih tekstova
- tumači i obrazlaže univerzalne poruke i vrijednosti odabranog teksta odabranog za čitanje
- kritički procjenjuje društvene i modne utjecaje na oblikovanje svog književnog ukusa
- samostalno priprema i oblikuje radove o književnim tekstovima
- razlikuje primarne od sekundarnih izvora informacija
- prepoznaje reference i aluzije na druge tekstove
- razlikuje utjecaj javnih, komercijalnih i neprofitnih medija na oblikovanje vlastitih stavova i vrijednosti
- žanrovski preoblikuje književni tekst: dramatizira prozni tekst, preoblikuje dramski tekst u pripovjedni
- stvara nove tekstove na zavičajnom govoru, dijalektu, žargonu ili standardnom jeziku
- adaptira tekstove, piše scenarij, sinopsis
- osmišljava tekstove za predstave, kratke filmove
- primjenjuje vještine čitanja radi traženja informacija i čita iz užitka

- samostalno vrednuje i prati svoj napredak

C) KULTURA IZRAŽAVNJA/JEZIČKA KULTURA

25 časova (8 časova za pismene zadaće, 8 časova za ispravke, 9 časova vježbi)

Obrazovni ciljevi i ishodi:

- učenik samostalno oblikuje različite tipove vezanog teksta
- posve razumije funkciju teksta
- izražava se u skladu s pravopisnom i pravogovornom normom jezika
- pravilno piše općevažne skraćenice
- vrijednosne tvrdnje potkrepljuje provjerenim podacima (provjerava ih u različitim izvorima)
- sažima prikupljene informacije i oblikuje novi tekst izbjegavajući plagiranje
- ispravno piše riječi stranog porijekla
- piše primjerenim funkcionalnim stilom u skladu sa svrhom teksta i željenim učinkom na recipijenta
- piše kritičke osvrtne na književni tekst, pozorišnu predstavu, film
- zna pravopisna pravila koja se odnose na složene rečenice, vokativ, apoziciju, umetnute rečenice, glagolske priloge
- sposoban je da analizira vlastiti tekst i samokritički propituje svoje tekstove
- jasno izražava svoje mišljenje i sud potkrepljujući ih argumentima
- govori u skladu pravogovornim pravilima i govornim vrednotama
- govori tečno, bez poštapalica

Prijedlog lektire:

Ahmatova: izbor iz poezije
 Balzak: *Čiča Gorio*
 Bodler: izbor iz poezije
 Dostojevski: *Zločin i kazna*
 Garsija Marques: *Dvanaest hodočasnika*
 Garsija Markez: *Hronika najavljene smrti*
 Ibsen: Nora
 Jesenjin: izbor iz poezije
 Karver: izbor priča
 Kovačić: *U registraturi*
 Muradbegović: *Pomrčina krvi*
 Peljevin: *Sok od ananasa za divnu damu*
 Stanković: *Nečista krv*
 Samokovlija: izbor
 Vulf: *Gospođa Delovej*

Didaktičko-metodičke upute

U trećem razredu gimnazije težište je na sadržajima iz sintakse. Prilikom izvođenja nastave treba voditi računa o stalnoj spoznajnoj progresiji jer se učenici u sintaksu uvode postupno već od prvog razreda osnovne škole. Zato je važno da na početku školske godine testom bude utvrđen nivo poznavanja gradiva iz sintakse što bi i olakšalo i profesorima i učenicima dalji napredak, tj. šta je potrebno objasniti ili ponovo obraditi. Također je važno da se sintaksa proučava na vezanom tekstu, najbolje na odlomcima iz knjiženih djela, publicističkih ili naučnih tekstova. Na taj način učenici će shvatiti neodvojivost jezika od književnosti, društvenih konvencija, općih kulturnih strujanja unutar jedne zajednice. Shvatit će i upotrebnu vrijednost jezika.

Posebnoj je važno da učenici ne uče napamet definicije i mehanički pamte podatke. Treba insistirati na tome da primjenjuju svoja znanja i vještine i to ne samo u pismenom nego i usmenom izražavanju u različitim govornim situacijama. Stepennj progresa najbolje je pratiti na pismenim vježbama i zadaćama i na časovima lektire.

Programski sadržaj iz književnosti ovdje je ograničen obrazovnim ciljevima, napose i ishodima. Učenik ne mora da pročita sva relevantna djela realizma, ali bi trebalo da prepoznae odlike realizma i da objašnjava likove u skladu sa znanjima o realističkoj poetici ili da na osnovu likova, situacija, motiva i ideja gradi predstavu o realističkoj poetici. Osim toga, prošireni spisak lektire predstavlja samo prijedlog koji bi trebalo da motivira učenike u samostalnom izboru naslova koje bi željeli da obrađuju. Nadalje, prijedlog lektire može biti sveden na manji broj knjiga – sve u zavisnosti od situacije u pojedinim odjeljenjima – ili eventualno proširen. Isto tako broj sati obrade pojedinih djela zavisi od situacije, općeg napretka učenika, profesorove kreativnosti itd. Učenike treba usmjeravati na istraživački rad, dopustiti im da samostalno ili u dogovoru s profesorom osmišljavaju način rada i aktivno sudjeluju u nastavnom procesu kreiranjem multimedijalnih prezentacija, referata, organiziranjem timova za grupne radove i sl.

Profesor u dogovoru s učenicima osmišljava i časove na kojima će biti govora o medijskoj kulturi i utjecaju medija na kreiranje stvarnosti, o filmu, pozorištu, žurnalistici kako bi tako dodatno motivirao učenike da istražuju.

Na časovima utvrđivanja ili ponavljanja, odnosno časovima za ispravke pismenih zadaća i vježbi učenike treba uključiti u analizu pismenih sastava, odnosno u analizu rečenica, kompozicije, stilskih obilježja, jezika pismenih sastava kako bi razvili svijest o važnosti što jasnijeg pismenog izražavanja i elokvencije uopće.

Obavezan je odlazak u pozorište najmanje jednom u polugodištu, a preporučuju se posjete muzejima, umjetničkim galerijama i drugim kulturnim ustanovama.

IV RAZRED
(3 časa sedmično, 90 časova godišnje)

A) JEZIK

(20 časova, uključujući 5 časova ponavljanja, utvrđivanja i provjere)

Obrazovni ciljevi:

- razumjeti semantički nivo analize i njegove jedinice
- razumjeti različita značenja riječi (denotativno, konotativno, kontekstualno)
- razumjeti značenjske odnose među riječima (homonimiju, sinonimiju, antonimiju, hiponimiju)
- steći uvid u stilističko diferenciranje leksike po sferama upotrebe (književna leksika, naučna terminologija, žargonizmi i sl.)
- razumjeti raslojavanje jezika (teritorijalno, socijalno i sl.)
- razumjeti razvoj standardnog novoštokavskog dijalekta
- razumjeti procese standardizacije B/H/S jezika
- razlikovati i razumjeti funkcionalne stilove i njihove odlike
- steći osnovni uvid u retoriku i retoričke vrste

ISHODI:

- učenik razgovara o zadanoj ili slobodnoj temi u skladu sa svrhom; prepoznaje namjenu razgovora
- raspravlja u skladu s temom i obrazlaže svoje mišljenje koristeći se odgovarajućim argumentima i citatima
- govori u skladu s pravogovornim pravilima i govornim vrednotama
- tačno primjenjuje leksiku u skladu s temom razgovora
- oblikuje povezan, smislen i stilski uređen tekst u skladu s gramatičkim i pravopisnim pravilima
- tačno se služi leksemima iz pasivnog leksika radi postizanja željenog učinka na sagovornike
- pravilno koristi rečenične konektore radi koherentnosti i kohezivnosti teksta
- prepoznaje i uvažava osjećaje i potrebe sagovornika
- oblikuje vrjednosne tvrdnje, obrazlaže ih i potkrepljuje provjerenim podacima do kojih je došao istraživanjem različitih izvora
- oblikuje rasprave kao tip vezanog teksta prema zadatoj ili slobodnoj temi
- tačno izgovara riječi, akcente, pravilno intonira rečenice
- govori standardnim jezikom u skladu sa situacijom
- izražajno čita različite vrste tekstova primjenjujući pravogovorna pravila
- uočava i opisuje vezu između rečeničnih struktura i funkcionalnih stilova
- objašnjava različite odnose među riječima (homonimiju, sinonimiju itd.)

- objašnjava razloge raslojavanja jezika
- prepoznaje i objašnjava retoričke vrste
- prepoznaje i opisuje jezičke i vanjezičke razloge stvaranja ili zastarijevanja riječi
- razlikuje pasivni od aktivnog leksika
- objašnjava međujezičke dodire i navodi razloge jezičkog posuđivanja
- prepoznaje sociolingvističke i sociokulturne razloge jezičnih pojava i promjena
- objašnjava jezičke promjene u globalizacijskim promjenama i razmatra utjecaj engleskog jezika na B/H/S jezik i na druge jezike
- uvažava govornike drugih jezika i drugačijih govornih navika

B) KNJIŽEVNOST

(60 časova, uključujući 10 časova ponavljanja, utvrđivanja i provjere)

Obrazovni ciljevi:

- steći uvid u društveno-političke prilike nakon Prvog svjetskog rata koje su utjecale na pojavu avangardnih umjetničkih pokreta (futurizma, ekspresionizma, nadrealizma itd.)
- razumjeti osnovne odlike ekspresionizma, futurizma, nadrealizma, dadaizma
- razumjeti utjecaj avangardnih pokreta u bh. i u drugim južnoslavenskim književnostima
- steći uvid u glavne tokove tzv. savremene književnosti (nakon Drugog svjetskog rata sve do danas)
- razumjeti glavne odlike egzistencijalizma i njegov utjecaj na književnost
- steći osnovni uvid u razvoj književnoteorijske misli u XX st.
- razumjeti osnovne odlike feminizma i feminističke književnosti i umjetnosti
- usvojiti osnovne književnoteorijske pojmove i aparaturu potrebnu za tumačenje književnog teksta
- steći uvid u odlike postmodernističke književnosti i umjetnosti u Evropi i u južnoslavenskim književnostima

ISHODI:

- učenik prepoznaje strukturalna obilježja teksta
- interpretira tekst, izdvaja i tumači ideje, tumači autorovo gledište, razlikuje stavove od činjenica
- izražava svoj emocionalni, spoznajni, estetski dojam o književnom tekstu kao cjelini
- interpretira i razgovara o različitim interpretacijama književnih tekstova
- objašnjava tematska, žanrovska, kompozicijska i stilska obilježja književnog teksta
- primjenjuje osnovne književnoteorijske pojmove relevantne za interpretaciju

- istražuje i objašnjava univerzalne teme i vrijednosti u književnim tekstovima različitih razdoblja, poetika, kultura
- objašnjava utjecaj konteksta na oblikovanje značenja književnog teksta
- istražuje i objašnjava umjetnička djela kojima je nadahnuće određeni književni tekst
- istražuje i objašnjava intertekstualnost i intermedijalnost u književnom tekstu
- obrazlaže svoje stavove, mišljenja, tvrdnje potkrepljujući ih odgovarajućim citatima
- obrazlaže svoj popis omiljenih književnih tekstova
- tumači i obrazlaže univerzalne poruke i vrijednosti odabranog teksta odabranog za čitanje
- kritički procjenjuje društvene i modne utjecaje na oblikovanje svog književnog ukusa
- samostalno priprema i oblikuje radove o književnim tekstovima
- objašnjava poetička načela različitih avangardnih škola
- prepoznaje i tumači odlike književnog teksta u skladu sa usvojenim znanjima o određenim epohama u razvoju književnosti
- žanrovski preoblikuje književni tekst: dramatizira prozni tekst, preoblikuje dramski tekst u pripovjedni
- stvara nove tekstove na zavičajnom govoru, dijalektu, žargonu ili standardnom jeziku
- adaptira tekstove za scenarij
- osmišljava tekstove za predstave, kratke filmove
- primjenjuje vještine čitanja radi traženja informacija i čita iz užitka
- samostalno vrednuje i prati svoj napredak

C) KULTURA IZRAŽAVNJA/JEZIČKA KULTURA

(10 časova, 2 časa za pismene zadaće, 2 časa za ispravke, 6 časova vježbi)

Obrazovni ciljevi i ishodi:

- učenik samostalno oblikuje različite tipove vezanog teksta
- izražava se u skladu s pravopisnom i pravogovornom normom jezika
- tačno piše općevažeće skraćenice
- vrijednosne tvrdnje potkrepljuje provjerenim podacima (provjerava ih u različitim izvorima)
- sažima prikupljene informacije i oblikuje novi tekst izbjegavajući plagiranje
- ispravno piše riječi stranog porijekla (iz jezika koji se služe latinicom, ćirilicom i drugim pismima)
- ispravno piše složenice i polusloženice
- piše primjerenim funkcionalnim stilom u skladu sa svrhom teksta i željenim učinkom na recipijenta
- zna pravopisna pravila koja se odnose na složene rečenice, vokativ, apoziciju, umetnute rečenice, glagolske priloge

- sposoban je da analizira vlastiti tekst i samokritički propituje svoje tekstove
- jasno i samouvjereno izražava svoje mišljenje i sud potkrepljujući ih argumentima
- govori u skladu pravogovornim pravilima i govornim vrednotama
- govori tečno, bez poštapalica

Prijedlog lektire:

Alikadić: izbor iz poezije

Andrić: *Prokleta avlija*

Garsija Marques: *Sto godina samoće / Ljubav u doba kolere*

Vargas Ljosa: *Grad i psi*

Džamonja: izbor priča

Selimović: *Tvrđava*

Krleža: *Gospoda Glembajevi*

Kami: *Kuga / Stranac*

Hese: *Stepski vuk*

Plat: izbor iz poezije

Kundera: *Nepodnošljiva lakoća postojanja / Smiješne ljubavi*

Sidran: izbor

Šlink: *Čitač*

Zaimović: *Tajna džema od malina*

Lazarevska: *Smrt u Muzeju moderne umjetnosti*

Didaktičko-metodičke upute

U IV razredu gimnazije nastava jezika fokusira se na sadržaje iz semantike. Važno je da učenici semantičko polje jezika razumiju na osnovu analize odgovarajućih književnih i neknjiževnih tekstova. U kontekstu govora o semantici učenike treba upoznati i sa semiologijom i njenim osnovnim postignućima. U tom smislu važno je da učenici samostalno tumače značenje određenih kulturnih fenomena, da jezičko znanje neprestano povezuju s analizom književnih djela, da pismeno i usmeno argumentiraju svoje stavove i da nastava jezika i književnosti bude proširena analizom medija i medijskog prostora.

Što se tiče sadržaja iz književnosti oni su uglavnom vezani za tzv. savremenu književnost s tim što se pridjev savremena uzima u vrlo širokom značenju – od Drugog svjetskog rata do danas. Broj književnih djela predloženih u važećem Nastavnom planu je priličan, ali završava s onim koja su objavljena devedesetih godina XX vijeka. Zato je ovdje prijedlog lektire za učenike koji imaju pet časova sedmično značajno proširen kako bi se, uvažavajući njihova interesovanja,

mogao napraviti odabir koji će uz kanonska sadržavati i djela autora savremenih u pravom smislu te riječi.

Budući da za IV razred nastava završava u maju, zavisi od situacije u odjeljenju, od napretka učenika i od kreativnosti profesora koji će se književni tekstovi obrađivati više i detaljnije da bi se postigli željeni ishodi.

Obavezan je odlazak u pozorište najmanje jednom u polugodištu, a preporučuju se posjete muzejima, umjetničkim galerijama i drugim kulturnim ustanovama.

IV RAZRED
(5 časova sedmično, 150 časova godišnje)

A) JEZIK

(35 časova, uključujući 10 časova ponavljanja, utvrđivanja i provjere)

Obrazovni ciljevi:

- razumjeti semantički nivo analize i njegove jedinice
- razumjeti različita značenja riječi (denotativno, konotativno, kontekstualno)
- razumjeti značenjske odnose među riječima (homonimiju, sinonimiju, antonimiju, hiponimiju)
- steći uvid u stilističko diferenciranje leksike po sferama upotrebe (književna leksika, naučna terminologija, žargonizmi i sl.)
- razumjeti raslojavanje jezika (teritorijalno, socijalno, individualno i sl.)
- razumjeti razvoj standardnog novoštokavskog dijalekta
- razumjeti procese različitog normiranja bosanskog, hrvatskog, srpskog, crnogorskog jezika
- steći uvid u najznačajnije lingvističke škole XX st.
- razumjeti osnovne značaje semiologije kao nauke o znakovima
- razlikovati i razumjeti funkcionalne stilove i njihove odlike
- steći osnovni uvid u retoriku i retoričke vrste
- steći uvid u pisanje različitih molbi, žalbi, prigovora i sl.
- obnoviti znanje o nivoima jezičke strukture i njihovim jedinicama

ISHODI:

- učenik razgovara o zadanoj ili slobodnoj temi u skladu sa svrhom; prepoznaje namjenu razgovora
- raspravlja u skladu s temom i obrazlaže svoje mišljenje
- govori u skladu s pravogovornim pravilima i govornim vrednotama (pravilno izgovara glasove, riječi, akcente, akcenatske cjeline, intonativno naglašava rečenice prema svrsi i vrsti rasprave
- tačno primjenjuje leksiku u skladu s temom razgovora
- uočava i otklanja agresivne, negativne, stereotipne implikacije svojih prosudbi
- prilagođava svoje stavove na osnovu novih spoznaja i spreman je na kompromise
- samouvjeren se odnosi prema sagovornicima
- oblikuje povezan, smislen i stilski uređen tekst u skladu s gramatičkim i pravopisnim pravilima
- tačno se služi leksemima iz pasivnog leksika radi postizanja željenog učinka na sagovornike
- pravilno koristi rečenične konektore radi koherentnosti i kohezivnosti teksta

- prepoznaje i uvažava osjećaje i potrebe sagovornika
- oblikuje vrjednosne tvrdnje, obrazlaže ih i potkrepljuje provjerenim podacima do kojih je došao istraživanjem različitih izvora
- oblikuje rasprave kao tip vezanog teksta prema zadatoj ili slobodnoj temi
- govori standardnim jezikom u skladu sa situacijom
- priprema i odabire ključne argumente i protivargumente u skladu s temom, svhom i slušateljima
- prepoznaje i provjerava nepoznate riječi
- uspješno objašnjava značenje riječi kako bi čitao tečno i tačno
- izražajno čita različite vrste tekstova primjenjujući pravogovorna pravila
- čita tekstove prema zadanoj ili samostalno odabranoj svrsi čitanja i tumači obilježja teksta
- samostalno i argumentirano procjenjuje tekst prema zadanim odrednicama
- prepoznaje i opisuje jezičke i vanjezičke razloge stvaranja ili zastarijevanja riječi
- razlikuje pasivni od aktivnog leksika
- objašnjava međujezičke dodire i navodi razloge jezičkog posuđivanja
- prepoznaje sociolingvističke i sociokulturne razloge jezičnih pojava i promjena
- objašnjava različite odnose među riječima (homonimiju, sinonimiju itd.)
- objašnjava razloge raslojavanja jezika
- prepoznaje i objašnjava retoričke vrste
- analizira i objašnjava jezik medija i način na koji se stvaraju trendovi
- kritički procjenjuje sadržaj medijskih poruka
- kritički procjenjuje utjecaj različitih oblika popularne komercijalne kulture na primatelje (videoigre, televizijske sapunice, časopisi, novine, reklame itd.)
- objašnjava osnovna načela određenih lingvističkih škola
- objašnjava jezičke promjene u globalizacijskim promjenama i razmatra utjecaj engleskog jezika na B/H/S jezik i na druge jezike
- koristi se jezičkim priručnicima
- uvažava govornike drugih jezika i drugačijih govornih navika

B) KNJIŽEVNOST

(90 časova, uključujući 15 časova ponavljanja, utvrđivanja i provjere)

- steći uvid u društveno-političke prilike nakon Prvog svjetskog rata koje su utjecale na pojavu avangardnih umjetničkih pokreta (futurizma, ekspresionizma, nadrealizma itd.)
- razumjeti odlike futurizma, ekspresionizma, nadrealizma, dadaizma u književnosti i umjetnosti
- razumjeti utjecaj avangardnih pokreta u bh. i u drugim južnoslavenskim književnostima

- steći uvid u glavne tokove tzv. savremene književnosti (nakon Drugog svjetskog rata sve do danas)
- razumjeti egzistencijalizam i njegov utjecaj na književnost i umjetnost
- steći osnovni uvid u razvoj književnoteorijske misli u XX st.
- razumjeti glavne odlike feminizma i feminističke književnosti i umjetnosti
- usvojiti osnovna književnoteorijska znanja i osnovnu savremenu aparaturu (terminologiju) koja se odnosi na tumačenje književnog teksta
- steći osnovna znanja o strukturalizmu u književnosti i umjetnosti
- steći osnovna znanja o pojmu dekonstrukcije
- steći uvid u odlike postmodernističke književnosti i umjetnosti u Evropi i u južnoslavenskim književnostima

ISHODI:

- interpretira tekst, izdvaja i tumači ideje, tumači autorovo gledište, razlikuje stavove od činjenica
- izražava svoj emocionalni, spoznajni, estetski dojam o književnom tekstu kao cjelini
- razgovara i raspravlja o svojim različitim interpretacijama književnog teksta iz perspektive različitih modela tumačenja književnosti
- objašnjava, prosuđuje tematska, žanrovska, kompozicijska i stilska obilježja književnog teksta
- samostalno primjenjuje osnovne književnoteorijske pojmove relevantne za interpretaciju književnog teksta
- prosuđuje književni tekst služeći se relevantnim književnoteorijskim pojmovima
- navodi osnovna teorijska polazišta za interpretaciju teksta
- istražuje promjene književne recepcije i kritički procjenjuje njihove veze s promjenama u društvu
- istražuje i interpretira univerzalne teme i vrijednosti u književnim tekstovima različitih razdoblja, poetika, kultura
- upoređuje i interpretira međuodnos različitih konteksta i književnog teksta (političkih, društvenih, historijskih, umjetničkih i sl.)
- objašnjava utjecaj konteksta na oblikovanje značenja književnog teksta
- istražuje i objašnjava umjetnička djela kojima je nadahnuće određen književni tekst
- istražuje i interpretira intertekstualnost i intermedijalnost u književnom tekstu
- obrazlaže svoje stavove, mišljenja, tvrdnje potkrepljujući ih odgovarajućim citatima
- obrazlaže i procjenjuje svoj popis omiljenih književnih tekstova
- tumači i obrazlaže univerzalne poruke i vrijednosti odabranog teksta odabranog za čitanje
- kritički procjenjuje društvene i modne utjecaje na oblikovanje svog književnog ukusa
- samostalno priprema i oblikuje radove o književnim tekstovima

- samostalno odabire književne tekstove koje čita radi stjecanja informacija ili iz užitka
- razgovara o pročitanim tekstovima, komentariše pročitane vijesti, sudjeluje u raspravama
- razlikuje primarne od sekundarnih izvora informacija
- prepoznaje reference i aluzije na druge tekstove
- razlikuje utjecaj javnih, komercijalnih i neprofitnih medija na oblikovanje vlastitih stavova i vrijednosti
- žanrovski preoblikuje književni tekst: dramatizira prozni tekst, preoblikuje dramski tekst u pripovjedni
- stvara nove tekstove na zavičajnom govoru, dijalektu, žargonu ili standardnom jeziku
- adaptira tekstove, piše scenarij, sinopsis
- osmišljava tekstove za predstave, kratke filmove
- primjenjuje vještine čitanja radi traženja informacija i čita iz užitka
- samostalno vrednuje i prati svoj napredak

C) KULTURA IZRAŽAVANJA/JEZIČKA KULTURA

(25 asova, 8 časa za četiri pismene zadaće, 8 časova za ispravke, 9 časova vježbi)

Obrazovni ciljevi i ishodi:

- izražava se u skladu s pravopisnom i pravogovornom normom jezika vodeći računa o govornim vrednotama
- u pisanju, kad je to potrebno, ispravno koristi općevažeće skraćenoce
- vrijednosne tvrdnje potkrepljuje provjerenim podacima (provjerava ih u različitim izvorima)
- sažima prikupljene informacije i oblikuje novi tekst izbjegavajući plagiranje
- ispravno piše riječi stranog porijekla
- piše primjerenim funkcionalnim stilom u skladu sa svrhom teksta i željenim učinkom na recipijenta
- piše osvrte, komentare, kritičke tekstove o književnom djelu, pozorišnoj predstavi, filmu
- shvata stilsku vrijednost određenih glagolskih oblika, neologizama, arhaizama, poetizama
- zna pravopisna pravila koja se odnose na složene rečenice, vokativ, apoziciju, umetnute rečenice
- sposoban je da analizira vlastiti tekst i samokritički propituje svoje tekstove
- jasno i samouvjerenom izražava svoje mišljenje i sud potkrepljujući ih argumentima
- govori u skladu pravogovornim pravilima i govornim vrednotama
- govori tečno, bez poštapalica

Prijedlog lektire:

Alikadić: izbor iz poezije

Garsija Marques: *Sto godina samoće / Ljubav u doba kolere*

Vargas Ljosa: *Grad i psi*

Džamonja: izbor

Selimović: *Tvrđava*

Andrić: *Prokleta avlija*

Kami: *Kuga / Stranac*

Zaimović: *Tajna džema od malina*

Plat: izbor iz poezije

Kundera: *Nepodnošljiva lakoća postojanja / Smiješne ljubavi*

Šlink: *Čitač*

Ondatje: *Engleski pacijent*

Foulz: *Žena francuskog poručnika*

Kiš: *Grobnica za Borisa Davidoviča*

Hemon: *Pitanje Bruna*

Hese: *Stepski vuk*

Kafka: *Proces*

Crnjanski: izbor iz poezije

Krleža: *Gospoda Glembajevi*

Jonesko: *Ćelava pjevačica / Čas*

Bulgakov: *Majstor i Margarita*

Pasternak: *Doktor Živago*

Borhes: izbor

Sidran: izbor

Vešović: *Poljska konjica*

Barns: *Floberov papagaj*

Lazarevska: *Smrt u Muzeju moderne umjetnosti*

T. Kulenović: *Istorija bolesti*

Pamuk: *Istanbul*

Hoseini: *Lovac na zmajevu*

Didaktičko-metodičke upute

U IV razredu gimnazije nastava jezika fokusira se na sadržaje iz semantike. Važno je da učenici semantičko polje jezika razumiju na osnovu analize odgovarajućih književnih i neknjiževnih tekstova. U kontekstu govora o semantici učenike treba upoznati i sa semiologijom i njenim osnovnim postignućima. U tom smislu važno je da učenici samostalno tumače značenje određenih kulturnih fenomena, da jezičko znanje neprestano povezuju s analizom književnih

djela, da pismeno i usmeno argumentiraju svoje stavove i da nastava jezika i književnosti bude proširena analizom medija i medijskog prostora.

Što se tiče sadržaja iz književnosti oni su uglavnom vezani za tzv. savremenu književnost s tim što se pridjev savremena uzima u vrlo širokom značenju – od Drugog svjetskog rata do danas. Broj književnih djela predloženih u važećem Nastavnom planu je priličan, ali završava s onim koja su objavljena devedesetih godina XX vijeka. Zato je ovdje prijedlog lektire za učenike koji imaju pet časova sedmično značajno proširen kako bi se, uvažavajući njihova interesovanja, mogao napraviti odabir koji će uz kanonska sadržavati i djela autora savremenih u pravom smislu te riječi.

Budući da za IV razred nastava završava u maju, zavisi od situacije u odjeljenju, od napretka učenika i od kreativnosti profesora koji će se književni tekstovi obrađivati više i detaljnije da bi se postigli željeni ishodi.

Obavezan je odlazak u pozorište najmanje jednom u polugodištu, a preporučuju se posjete muzejima, umjetničkim galerijama i drugim kulturnim ustanovama.

Profil i stručna sprema profesora koji mogu predavati u gimnazijama:

1. Profesor bosanskog, hrvatskog, srpskog jezika i književnosti naroda BiH
2. Profesor književnosti naroda BiH i bosanskog, hrvatskog, srpskog jezika
3. Profesor hrvatsko-srpskog/srpsko-hrvatskog jezika i književnosti
4. Profesor književnosti i hrvatsko-srpskog/srpsko-hrvatskog jezika
5. Profesor srpskohrvatskog/hrvatskosrpskog jezika i historije književnosti južnoslavenskih naroda
6. Profesor jugoslovenske književnosti i srpsko-hrvatskog jezika
7. Profesor srpsko-hrvatskog jezika i jugoslovenske književnosti
8. Profesor književnosti naroda BiH i bosanskog jezika
9. Profesor bosanskog jezika i književnosti naroda BiH
10. Magistar bosanskog, hrvatskog, srpskog jezika i književnosti naroda BiH
11. Magistar književnosti naroda BiH i bosanskog, hrvatskog, srpskog jezika i književnosti